

Mladi junaki.

4. Zasramovan.

Jankec je pasel kozo ob reki. Sedel je na bregu in zrl v vodo. Ravno na onem mestu je bila reka posebno globoka. Ni šumela in drvela hitro naprej, lepo počasi in tiho se je valila po strugi dalje. Bila je zelena, kakor da bi se hotela kosati s travniki, skozi katere je tekla tako brezslušno in potuhnjeno. Samo na mestu, kamor je uprl Jankec svoj pogled, je zamolklo sikal vrtinec in se penil. Bil je menda jezen, da ni od nikoder žrtve, katero bi požrl, ali pa je grozil mimoidočim.

Jankec pa ni videl besnega vrtinca in ne čul njegovega hropenja, on je premišljeval o svojem uboštvi. Doma v napol podrti koči mu sameva ljubljena mamica. Oh, kaka ubožica. Komaj se še premika in le iztežka poprime za kakšno delo. Kako borno je to življenje. In on sam. Ves raztrgan je. Kakšne so te hlače, ki jih ima na sebi. Prvotna barva je že izginila in sedaj so take kot preperel les; spodaj so vse razcefrane, polne lukenj. Ko bi imel vsaj šivanko, nit in kakšno krpo, bi vsaj malo zašil, tako pa še tega ne more. Kako ga je sram, če gre v šolo. Drugi so lepo oblečeni, vsaj v zašiti obleki, on pa gre med njimi kakor garjeva ovca med zdravimi. Pa kaj je zagrešil, da je tak revež? Saj vendar vsak večer moli k Bogu, da bi se izboljšalo njegovi materi in njemu samemu. Dela tudi rad, uboga mater in učitelje, uči se rad, eden izmed najboljših je. Pa pogledjmo tistega Poljakovega Tinčeta, kako je ta lepo oblečen, vedno je sit in delati mu ni treba skoro ničesar; toda on je skoraj najslabši učenec, vedno se potepa po vasi, dela preglavico staršem in učiteljem. Pa Jankec si je mislil: »Mora že tako prav biti.«

Globoko je vzdihnil, se vzdramil iz težkih misli in se ozrl po kozi. Ta je bila pa že onstran ceste na sosedovem pašniku. Jankec je urno vstal, pograbil šibo in tekel vračat.

Po cesti doli pa so prišli neki gosposki ljudje:

star gospod z gospo in mladenič, star kakih šestnajst let, najbrže njih sin. Jankec je gnal kozo ravno čez cesto. Spoštljivo se je odkril in pozdravil, nato pa odšel naprej. Gospod in gospa sta mu prijazno odkimala, sin pa je zaklical:

»He, kozji fantalin, kam pa? Poglejte ga no, kako imenitno je oblečen. Njegove hlače so ravno-tako kot slamnata streha: luknjica pri luknjici, pa vendar pobalina drži.«

Jankca je bilo pri teh besedah grozno sram, zardel je do ušes in zbolelo ga je pri srcu. Urno je bežal k reki, da ga tujci ne bi več videli, on pa ne več slišal sramotilnih besed onega gosposkega fanta.

»Glejte ga no ušivca! Kako beži. Še razžalil sem ga morda, da je postal tako rdeč,« je zaklical ta za pastirjem.

»Ah, Mirko, nikar tako! Saj je vendar revež in ne more biti boljše opravljen kakor je,« ga je rahlo svarila mati.

»Saj ni res, da bi bili takile tako revni. Leni so tako, da se jim še pošteno obleči ne ljubi,« je odvrnil Mirko.

In šli so dalje. Jankec pa je sedel ob reki in se je bridko jokal.

* * *

Bil je vroč popoldan. Mirkovi starši so sedeli pod hrastom, ki je stal v bližini reke, ne daleč od tam, kjer je pasel navadno Jankec svojo kozo. Oba sta gledala z veseljem na sina, ki se je kopal v reki in plaval semintja.

»Pazi, Mirko, da ne utoneš!« mu je zaklical oče bolj v šali kot v resnici, ker poznal je svojega sina kot dobrega plavača.

»Sedaj bom pa plaval nekoliko po reki navzdol,« je rekel Mirko in je plaval dalje z vodo. Bil je ves radosten, ko je z rokami razrival vodo in jo rezal. Ni opazil, da plava vedno bliže k vrtincu. Še par sunkov, in vrtinec ga je zagrabil, zavrtel nekoliko in požrl. »Oh, ata, mama, re —,« je zaklical in ni ga bilo več. Vsa trda od strahu

sta pritekla oče in mati. V istem hipu pa je pribežal od nekod Jankec in pripodil kozo. Bil je ves upehan in razgret. Ko je pa slišal Mirkov krik, je planil z glavo v vrtinec in izginil za trenotek v njem. In zopet se je prikazala njegova glava. Plaval je z vsemi silami proti bregu in za roko je vlekel še Mirkota. Tu je bil pa že oče na bregu in je izvlekel sina iz vode. Bil je še živ. Skrbno sta ga z materjo prijela in ga peljala domov. V preveliki skrbi sta popolnoma pozabila na rešitelja.

Jankca je stresel mraz, ko je prišel iz vode, in čutil se je tako oslabelega, da je kar padel tja po travi. Ker mu je postajalo vedno slabše, je šel domov.

Hudo se je prehladil Jankec. Smrtno bolezen si je nakopal. Legel je in ni več vstal. Toda z Mirkom sta bila odtakrat največja prijatelja. Ta je bil namreč zdrav in je prihajal vsak dan k Jankcu. Sedel je pri postelji in stregel bolniku. Vedno je prinesel kaj boljšega od staršev.

Kruta smrt ni dolgo odlašala, sklenila je utrgati mlademu bitju nit življenja. Teden po Mirkovem kopanju je umrl Jankec. Mirko ga je še enkrat prosil, naj mu odpusti besede, s katerimi ga je nekoč tako kruto žalil. Rad mu je Jankec odpustil, le to ga je skrbelo, kaj bo z materjo, ki brez njega ne bo mogla izhajati. Mirko je obljubil, da bo naprosil svoje starše, da bodo poslali vsak mesec nekaj denarja. To je Jankca potolažilo. Poslovil se je od Mirkota — za vedno, kajti še tisti večer je izdihnil.

Lep pogreb je imel Jankec. Vedeli so ljudje, da je odkupil Mirkovo življenje s svojim lastnim. Vedeči so tudi starši Mirkovi, in ker so bili bogati, so priredili sijajen pogreb. Kmalu nato pa so odšli v mesto nazaj. Štirinajst dni pozneje je stal na Jankčevem grobu krasen spomenik. Na njem pa so bile razen imena še te-le besede vklesane:

Mlad si umrl, a umrl si kot junak. Imel si plemenito srce in pogum, da si žrtvoval življenje za svojega bližnjega. Sladko spavaj!

Jan Molár.